

08.05.2014

Till forskningsetiska delegationen för humanvetenskaper vid Tammerfors universitet

Följebrev för begäran om utlåtande för etikprövning

Den undertäckande begär ett utlåtande för etikprövning i forskningen vars mål är att avlägga en doktorsavhandling i samhällsvetenskaper. Doktorsavhandlingen undersöker graffitiskulturen och samhälleliga kontrollmetoder mot den. Graffitimålarna som undersöks målar främst olagligt, längs tågspåren, på tåg och bullerväggar. Metoden för forskningen är etnografisk observation och till en viss mån deltagande. Arbetets namn är "Graffitiskulturen efter nolltoleransen – En etnografisk undersökning om graffitimålare och kontroll".

Etikprövning begärs för att ha möjlighet till att *publicera forskningsresultat i vetenskapliga tidskrifter som förutsätter etikprövning*. Dessutom begärs etikprövning för om *forskning som innehåller risker för att forskningspersonerna utsätts för långvarig psykisk påfrestning* (moment 5 i forskningskonstellationerna nämnda av forskningsetiska delegationen).

Utlåtandet för etikprövningen tillbes att hållas konfidentiellt och inte offentlig göras. Motivering till denna ståndpunkt är att under den pågående forskningen bör undvikas sådana situationer där forskaren tvingas vittna mot sina forskningspersoner, som kan vara av följd om forskningen får för mycket uppmärksamhet i ett för tidigt skede. Den information som forskaren får tillgång till i forskningen kan i värsta fall användas mot forskningspersonerna. När forskningen är färdig och publicerats har forskningsmaterialet och analyseringen av den bearbetats så att den inte längre kan skada forskningspersonerna.

Med vänliga hälsningar,

I Helsingfors den 08.05.2014.

Ansvarig forskare för avhandlingsarbetet:
PM Malin Fransberg
Doktorand i samhälls- och kulturvetenskapliga
fakulteten (YKY)
Tammerfors universitet

Adress:
Bocksbackabågen 3-5 e 51
00700 Helsingfors

Tel. nr. 046-8420332

E-post: fransberg.malin.s@student.uta.fi

PM Malin Fransberg

Tammerfors universitet, Samhälls- och kulturvetenskapliga fakulteten, det socialvetenskapliga doktorsprogrammet med sociologi som huvudämne

05.05.2014.

1. FORSKNINGSPLAN FÖR DOKTORSAVHANDLING:

Graffitisubkulturen efter nolltoleransen

- En etnografisk undersökning om graffitimålare och kontroll

Abstrakt

Doktorsavhandlingen undersöker graffitisubkulturen ur ett kultur kriminologiskt perspektiv, där målet är att producera en kunskap om graffitimålarnas upplevelser om kontrollen mot deras subkultur. I avhandlingen undersöks generationsenheten av graffitimålare som under nolltoleransprojektet "Stop töhryille" (1998 – 2008) delat gemensamma upplevelser om kontroll och sanktioner, och där av bildat denna generationsenhet. Med hjälp av det sociologiska begreppet subkulturellt kapital kommer graffitimålarnas gemensamma upplevelser att undersökas, där det subkulturella kapitalet formar en specifik kunskap om att leva i en kriminaliserad kultur. Forskningsfrågan behandlar hur kontrollen konstruerat en generationsenhet av graffitimålare och hur det subkulturella kapitalet konstruerats genom denna kontroll.

Forskningsmetoden är etnografisk, där en stor del av materialet redan är insamlat i form av observationsanteckningar bland graffitimålare i huvudstadsregionen under åren 2011 – 2012 då jag fotograferade tåggraffiti på tågstationer och längs tågspåren för pro gradu – avhandling i sociologi. Fotografierna fungerade som en resurs för det subkulturella kapitalet bland graffitimålarna och med hjälp av fotografierna kunde graffitimålarna utöka sina kunskaper om var, hur och när graffiti målats. Den etnografiska metoden inom kriminologin är användbar då man vill nå en specifik kunskap om en kriminaliserad kultur och en förståelse om hur den

kriminaliserade kulturen fungerar i samhällets utkanter. Med etnografi är det möjligt att nå en kunskap och en förståelse om livsstilar som med andra metoder kan vara svår att nå, speciellt när det gäller subkulturer i marginaliserade fält. Forskningens syfte är att producera en kritisk kunskap om kontrollpolitik och dens effekter för subkulturer och ungdomskulturer och väcka tankar om proportionalitet när det gäller sanktioner, så som straffrättsliga, mot dessa. Doktorsavhandlingen är i sitt första skede och beräknas vara klar i början av år 2018.

Nyckelord: *Graffiti, subkultur, kontroll, nolltolerans, etnografi, generationsenhet, subkulturell kapital*

2. Forskarens utlåtande om etiken i forskningen

Etikprövning begärs för att ha möjlighet att publicera forskningsresultat i vetenskapliga tidskrifter som förutsätter etikprövning. Doktorsavhandlingen kommer att genomföras som en artikelavhandling med 4 – 5 artiklar publicerade i vetenskapliga tidskrifter. Artiklarna planerar jag att publicera åtminstone i en svensk-, en finsk- och en internationell tidskrift. Till exempel ombes i författaranvisningarna för Socialvetenskaplig tidskriften att i erbjudande av manuskriptets följebrev beröra om forskningen är etikprövat. I Sverige tillämpas numera en så kallad rådgivande yttrande för etikprövning för all forskning som på ett eller annat sätt rör människor, det vill säga inom samhällsvetenskaper och humaniora.³ För att underlätta publiceringen av artiklarna är det av en fördel att redan innan publiceringen har etikprövning gjorts på undersökningen.

Dessutom begärs etikprövning för forskning som innehåller risker för att forskningspersonerna utsätts för långvarig psykisk påfrestning (moment 5 i forskningskonstellationerna nämnda av forskningsetiska delegationen). Forskningsmetoden är etnografisk och till intervjumetoderna kommer att tillämpas en så kallad ostrukturerad diskussionsmetod, där forskaren strävar till att inte leda diskussionerna utan låta forskningspersonerna fritt berätta och leda diskussionerna. Observationsmetoden betyder alltså att forskaren observerar fältet och antecknar det som sägs på fältet, utan att forskaren försöker påverka diskussionsämnena. Till en del tillämpas också deltagande observationsmetod, då forskaren tillsammans med forskningspersonerna följer med för att fotografera fältet. Diskussionerna på fältet kan trots allt beröra ämnen som förorsakat för forskningspersonerna stress, trauma eller sömnlöshet. Forskningen undersöker speciellt upplevelser om kontroll till följd av att man målat olaglig graffiti. Till exempel forskningspersonernas berättelser om polismyndigheternas förundersökningar som medfört rättsprocesser mot graffitimålarna och där de dömts till skadeståndskrav, böter och i värsta fall villkorligt eller ovillkorligt fängelse kan i en viss mån påfresta forskningspersonernas psykiska välmående. Forskningen bör iaktta och ta i hänsyn denna aspekt, även om forskningspersonerna själva bestämmer vad de berättar om.

Till utlåtandet om etiken i forskningen vill jag även tillägga att följande faktum har begrundats; forskningsämnet innebär att forskaren kan få sådan information som skulle skada

³ Lundin, Susanne (2004). *Utlagda etikprövning - en utmaning för humanister och samhällsvetare*. Lund: Lunds Universitetets Publikationer.

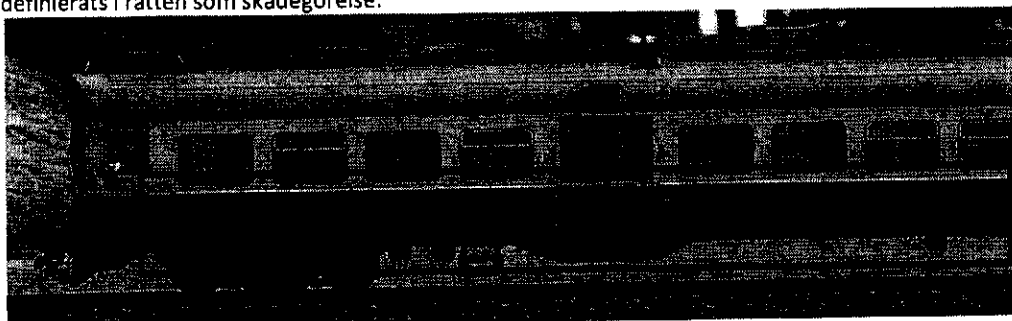
forskningspersonerna i fall av att myndigheter skulle få tillgång till forskningsmaterialet och använda den i straffrättsliga processer mot forskningspersonerna. Den etnografiska metoden i undersökningen innebär att forskaren kan möta olaglig verksamhet på fältet. Eftersom all vetenskaplig forskning bygger på att man ska skydda sina informanter, måste forskaren då acceptera detta, eller antingen byta metod eller forskningsämne⁴. Forskaren måste därför till varje fall undvika situationer där forskaren kan tvingas att överlåta forskningsmaterialet till polismyndigheter eller vittna mot sina forskningspersoner i straffrättsliga processer, som skulle kunna leda till sociala och/eller ekonomiska olägenheter för forskningspersonerna. Sådana olägenheter är bara sannolika om man inte iakttar de etiska principerna om personlig integritet och dataskydd⁵, vilka begrundas senare på sida 18 - 19 i denna sammanställning.

Forskaren bör även finna en balans för den egna rollen, som forskare på fältet och som medborgare i samhället, och samtidigt kunna beakta de etiska aspekterna, både från den samhällseliga - och den forskningsetiska vinkeln. Till nästa beskrivs de skyldigheter och rättigheter jag som medborgare i samhället har angående denna forskning och vilka kan beskrivas som rättsetiska faktum. Enligt brottslagen är man *skyldig att anmäla planering av grovskadegörelse* (15. kapitel 10 § i brottslagen), vilket kan innebära då det gäller exceptionellt stora graffitimålningar på värdefulla ytor. Mina informanter är medvetna om denna aspekt och jag undviker därför information om sådana planer. *När det gäller lindrig eller den valiga formen av skadegörelse är forskaren enligt lagen inte skyldig att göra en anmälan.* Det etnografiska materialet består av anteckningar om olaglig graffiti som målats på tåg, det vill säga, målningar som på tåget täcker vagnens yttre yta under fönstren⁶. Dessa kan enligt lagen definieras som skadegörelse (35. kapitel i brottslagen) och i enlighet med de rättsliga dokument som forskningspersonerna visat mig från rättegångar mot dem.

⁴ Arja Kuula (2006). *Tutkimuseetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino. s. 95.

⁵ <http://www.tenk.fi/sv/etikprovning-inom-humanvetenskaperna/etiska-principer>

⁶ Enligt de domar som forskningspersonerna blivit dömda till har en graffitimålning som målats under fönstren definierats i rätten som skadegörelse.

Skadegörelse preskriberas som brott efter att två år har gått från dagen då skadegörelsen gjordes och efter detta kan inte gärningsmannen dömas för brottet (8. kapitel 1 § i brottslagen). Publiceringen av forskningsresultaten och säkerheten för forskningspersonerna ökar efter att preskriberingstiden gått ut; en stor del av materialet är redan insamlad under året 2012 där många av fallen snart är preskriberade. Jag vill här även poängtera att jag inte själv deltagit eller observerat när tågen målats eller på något sätt anstiftat till brotten, men har *efteråt* följt med för att fotografera de målade tågen på allmänna platser, som tågstationer och längs tågspåren.

Graffitimålarna som undersöks är alla myndiga och har informerats om sina rättigheter gällande forskningen. Ett informationsblad om forskningen och forskningspersonernas rättigheter har getts till de graffitimålare som deltar i undersökningen, där det försäkras om att forskningen är frivillig och att ingen ska tvingas till den.

**TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA**

Lausunto 15/2014 liittyen lausuntopyyntöön 8/2014:
"Graffitisubkulturen efter nolltoleransen" (tohtoriopiskelija, PM
Malin Fransberg, sosiologia, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden
yksikkö)

Päätös/lausunto:

Toimikunta antaa puoltavan lausunnon, ei eettisiä ongelmia.
Toimikunta toteaa, että se antaa lausunnon tutkimuksen
tämänhetkisestä tilanteesta, eikä toimikunta ota kantaa esim. pro
gradu –tutkielman eettisiin kysymyksiin. Toimikunta edellyttää,
että, tutkimussuunnitelmaa täydennetään seuraavilla asiakirjoilla:

-suostumuslomake, joka pyydetään haastateltavilta
-rekisteriseloste

Edellä mainitut asiakirjat pyydetään lähettämään toimikunnan
sihteerille.

Tampereella 28.5. 2014

Puheenjohtaja

Merk.
Markku Ojanen

Sihteeri

Heikki Eilo